

کتاب کار اجتماعی دبستان علوی
پایه چهارم
درس هشتم: اولین روستاها چگونه به
وجود آمدند؟

الف) عبارت های نادرست را تشخیص داده و آنها را به صورت درست بنویسید.

۱. در گذشته انسان‌ها برای در امان ماندن از حمله‌ی حیوانات به غار پناه

می‌بردند.

درست

۲. اولین ابزارهای انسان‌ها چوبی بود.

نادرست. اولین ابزارهای انسان‌ها سنگی بودند.

۳. انسان‌های اولیه خانه‌های خود را در کنار جنگل‌ها ساختند.
نادرست. انسان‌های اولیه، خانه‌های خود را در کنار رودها ساختند.

۴. انسان‌های نخستین برای تأمین غذایشان شکار می‌کردند.

درست

ب) موارد مرتبط در ستون « ۱ » را به ستون « ۲ » وصل کنید.

۱. کشف آن زندگی انسان را تغییر داد.
۲. یکی از بزرگ‌ترین مشکلات انسان‌ها بود.
۳. از آن برای خود لباس تهیه می‌کردند.
- فراهم کردن غذا
- آتش
- پوست حیوانات

پ) جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

۱. نقاشی‌های روی دیوار نشان‌دهنده‌ی اهمیت شکار در زندگی غارنشینان است.

۲. اولین ابزارهای انسان بیشتر سنگی بودند.

ت) پاسخ صحیح را با علامت (x) مشخص کنید.

۱. کدام یک از اولین غذاهای انسان‌ها نبوده‌است؟

(۱) میوه‌ی درختان

(۳) تخم پرندگان

(۲) ریشه و برگ گیاهان

(۴) نان ✕

۲. اولین ابزارهای انسان‌ها به چه منظوری ساخته شد؟

۴) حمله به دشمنان

۳) سرگرمی

۲) ساختن خانه

۱) کردن زمین

۳. با شروع چه کاری انسان‌ها یکجانشین شدند؟

۴) ساختن ابزار

۳) کشف آتش

۲) دامداری

۱) کشاورزی ✕

۴. انسان‌ها ابتدا در کجا ساکن شدند؟

(۱) جنگل‌ها

(۲) دشت‌ها

(۳) کنار رودها ✕

(۴) کوهپایه‌ها

۵. انسان‌های نخستین ابزارهایشان را از چه وسایلی می‌ساختند؟

(۱) سنگ

(۲) شاخه‌های درختان

(۳) استخوان حیوانات

(۴) همه‌ی موارد ✕

ث) به سوالات زیر پاسخ بدهید.

۱. انسان‌ها در گذشته غذای خود را چگونه تأمین می‌کردند؟

از صبح تا شب به جست‌وجوی غذا می‌پرداختند و میوه‌ی درختان، ریشه و برگ گیاهان و

تخم پرندگان را جمع‌آوری می‌کردند و تخم پرندگان را جمع‌آوری می‌کردند و می‌خوردند.

۲. چرا برای زندگی به غارها پناه بردند؟

برای اینکه از حمله‌ی حیوانات در امان بمانند.

۳. با توجه به این که در گذشته هیچ نوشته و کتاب نبوده‌است، دانشمندان

چگونه با نحوه‌ی زندگی غارنشینان آشنا شده‌اند؟

از روی نقاشی‌های به جا مانده روی دیوار غارهای قدیمی یا تخته سنگ‌ها

۴. چه عاملی باعث شده است که انسان نسبت به جانوران دیگر پیشرفت داشته باشد؟

خداوند به انسان‌ها، عقل و دست‌هایی توانا عطا کرده است و پیامبران را فرستاده است تا راه و رسم زندگی بهتر را به آنها بیاموزند.

۵. کشف آتش چگونه باعث تغییر موارد زیر شد؟

«غذا - مسکن - امنیت - وسایل»

غذا: پختن

مسکن: روشنایی و گرم کردن خانه

امنیت: دفاع از خود در برابر حمله‌ی حیوانات

ابزار و وسایل: ذوب فلزات و پختن ظروف سفالی

۶. انسان‌ها چه حیواناتی را اهلی کردند؟

گوسفند، بز، گاو و بعضی پرندگان

۷. چگونه انسان‌ها کشاورزی را آموختند؟

آنها می‌دیدند که وقتی دانه‌ای در جایی به زمین می‌افتد، پس از مدتی در آنجا گیاهی سبز می‌شود. بنابراین، دانه‌هایی چون گندم و جو را کاشتند و به تدریج، کشاورزی را آموختند.

۸. اولین روستاها در کجا پدید آمدند و چرا؟

انسان‌ها می‌دانستند که آنچه در زمین‌های کشاورزی کاشته‌اند، به مراقبت نیاز دارد. پس، به تدریج در کنار زمین‌هایشان ساکن شدند. اما مراقبت از کشتزارها و انجام دادن کار کشاورزی به تنهایی ممکن نبود. در نتیجه، خانه‌هایشان را در کنار یکدیگر ساختند و زندگی یکجانشینی را آغاز کردند. به این ترتیب، اولین روستاها به وجود آمدند.

۹. کشاورزی چه تغییری در زندگی انسان‌ها به وجود آورد؟

پیش از آن، انسان‌ها مجبور بودند برای به دست آوردن غذا از جایی به جای دیگر بروند
اما با رواج کشاورزی، مردم در کنار رودها و چشمه‌ها برای خود خانه‌های دائمی ساختند و در
یکجا ساکن شدند.

ج) فعالیت عملکردی

۱. لیستی از استفاده‌هایی که در زندگی روزمره از آتش می‌کنیم تهیه کنید و بگویید، در صورتی که آتش وجود نداشت، چه مشکلاتی به وجود می‌آمد؟

۲. به کمک بزرگ‌ترها و با استفاده از اینترنت و کتاب جست‌وجو کنید چهره و اندام

انسان‌های امروزی با انسان‌های غارنشین چه تفاوتی دارد؟ **به عهده‌ی دانش آموز**

با تشکر از همراهی شما

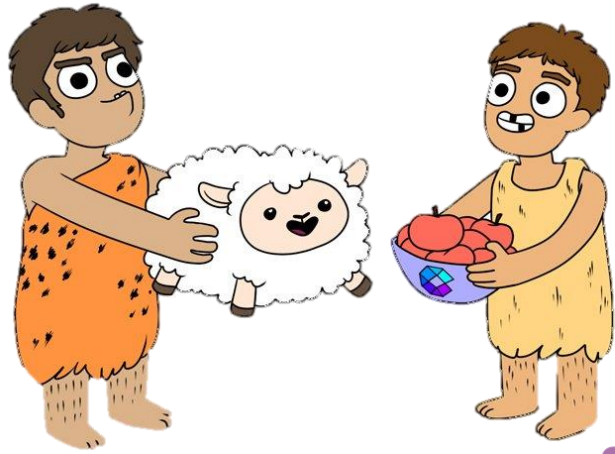

مطالعات اجتماعی پایه ی چهارم

درس نهم

نخستین شهرها چگونه به وجود آمدند؟

درس ۹ نخستین شهرها چگونه به وجود آمدند؟

در درس گذشته، خواندید که با شروع کار کشاورزی، انسان‌ها به تدریج زندگی یکجانشینی را آغاز کردند و به این ترتیب، اولین روستاها به وجود آمدند. کشاورزی تغییر بزرگی در زندگی انسان ایجاد کرد. با رواج کار کشاورزی، مواد غذایی به اندازه‌ی کافی تولید و حتی ذخیره می‌شد. در نتیجه، دیگر همه‌ی افراد مجبور به کار کشاورزی نبودند. پس عده‌ای از مردم به کارهای دیگر مثل ساختن ابزارهای کشاورزی و قایق و نیز داد و ستد مشغول شدند. در نتیجه، تقسیم کار به وجود آمد. در آن زمان، داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا بود. برای مثال، اگر کشاورزی بیشتر از مصرف خود و خانواده‌اش گندم داشت، مقداری از آن را به کسی که ابزارهای کشاورزی می‌ساخت یا ظرف‌های سفالی تولید می‌کرد، می‌داد و وسیله‌ای را که به آن نیاز داشت، می‌گرفت.

○ فعالیت

به نظر شما داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا چه مشکلاتی را به وجود آورد؟ بعدها برای

حلّ این مشکلات چه وسایلی اختراع شد؟

مشکلات: کالاهایی که با هم مبادله می شدند در بعضی مواقع ارزش برابری نداشتند، گاهی در مبادله کالایی که دریافت می شد، کاربردی نداشت، حمل کالاها به بازار فروش سخت بود و بعضی از کالاها فاسدشدنی بودند و نمی شد آنها را مدت زیادی نگه داشت.

○ فعالیت

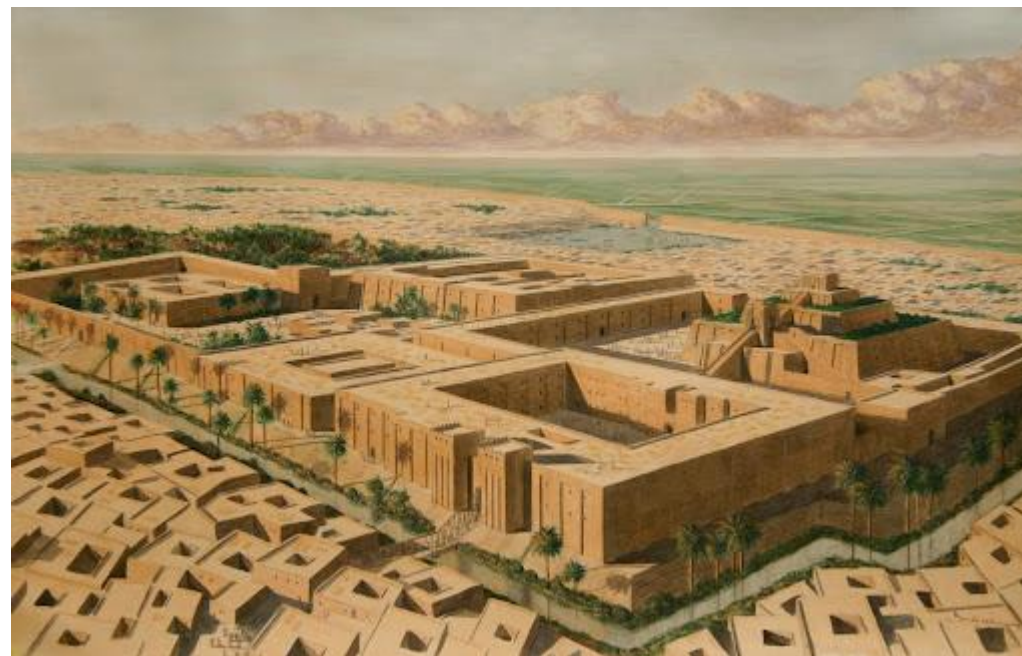
به نظر شما داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا چه مشکلاتی را به وجود آورد؟ بعدها برای

حلّ این مشکلات چه وسایلی اختراع شد؟

برای حل مشکلات، سکه های طلا و نقره و بعد نیز پول اختراع شد.

با گذشت زمان، جمعیت بعضی از روستاهای کنار رودها بیشتر شد و این روستاها به شهر تبدیل شدند.
اولین شهرها در کنار رودهای پرآب به وجود آمدند.

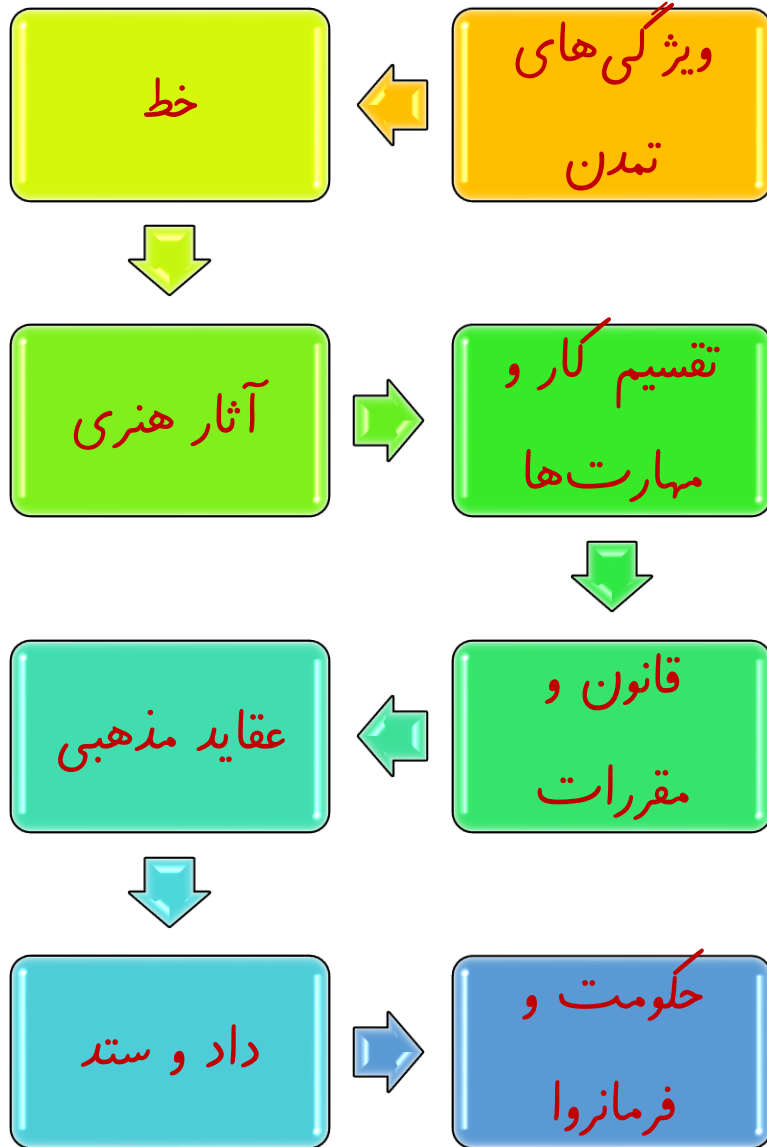
پیدایش تمدن‌ها

با پیدایش شهرهای بزرگ، کم‌کم تمدن‌های بزرگ به وجود آمدند. این شهرها ویژگی‌هایی داشتند. این ویژگی‌ها را در تصویر زیر مشاهده می‌کنید.

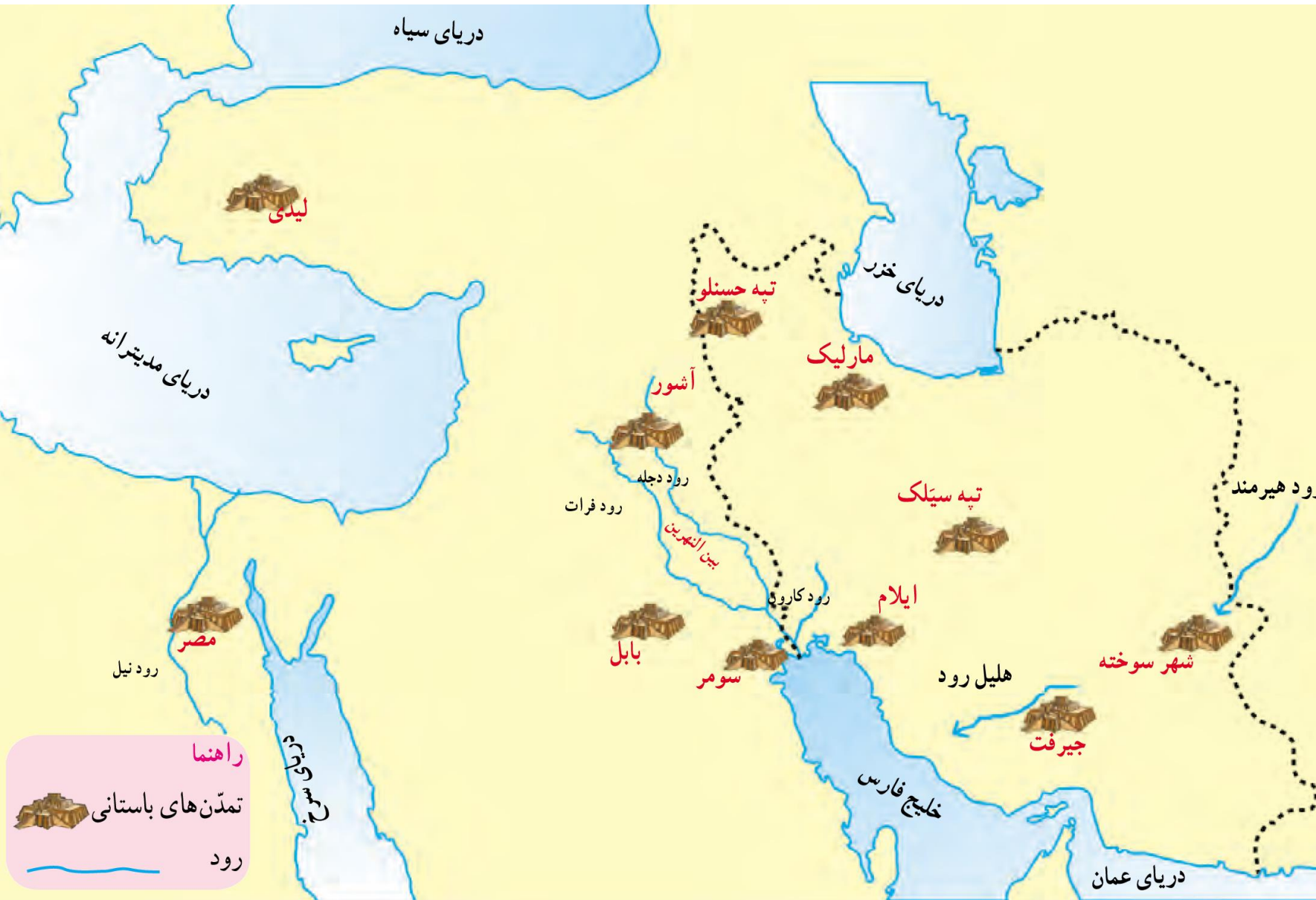
اداره‌ی این سرزمین‌ها، به عهده‌ی فرمانروایان بود. فرمانروایان برای برقراری نظم در سرزمین خود و اداره‌ی شهرها و روستاها قانون‌هایی وضع می‌کردند.

برخی از فرمانروایان به سرزمین‌های دیگر حمله و آنها را تصرف می‌کردند تا قلمرو حکومتشان وسیع‌تر شود. رونق داد و ستد و نیاز انسان به نوشتن قراردادها و نگه‌داشتن بعضی اطلاعات، زمینه را برای اختراع خط فراهم کرد. اختراع خط در پیدایش تمدن‌ها نقش بسیار مهمی داشته است.

ویژگی‌های تمدن

به نقشه‌ی زیر توجه کنید. روی این نقشه تمدن‌هایی را مشاهده می‌کنید. همزمان با پیدایش تمدن‌های باستانی در ایران، در سرزمین بین‌النهرین (بین دو رود دجله و فرات) نیز تمدن‌هایی پدید آمدند.

فعالیت

- ۱- چند تمدن از روی نقشه نام ببرید.
- ۲- این تمدن‌ها در کنار کدام رودها پدید آمده‌اند؟
- ۳- دو تمدن باستانی را که در گذشته‌های دور در ایران پدید آمدند و از بین رفتند، نام ببرید.

تمدن لیدی

تمدن سومر

۱- چند تمدن از روی نقشه نام ببرید. **لیدی، مصر، آشور، بابل، سومر، ایلام، جیرفت، شهر سوخته**

۲- این تمدن‌ها در کنار کدام رودها پدید آمده‌اند؟ **دجله و فرات، کارون، نیل**

۳- دو تمدن باستانی را که در گذشته‌های دور در ایران پدید آمدند و از بین رفتند، نام ببرید. **شهر سوخته، جیرفت، تپه سیلک**

تمدن شهر سوخته

تمدن تپه سیلک

تمدن ایلام

کشور ما محلّ پیدایش تمدن‌های گوناگونی بوده است. بیایید با یکی از این تمدن‌ها آشنا شویم.

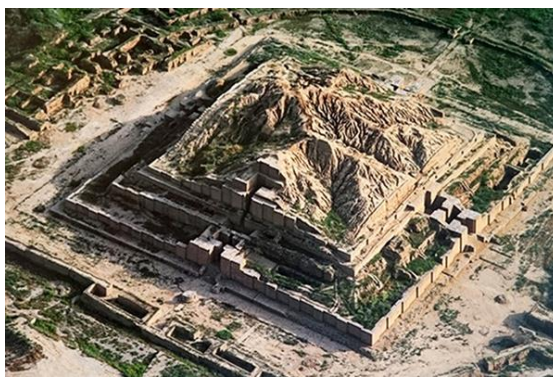
تمدن ایلام حدود چهار تا پنج هزار سال پیش در ناحیه‌ای که امروز خوزستان نام دارد، پدید آمد.

یکی از پادشاهان ایلامی، شهر شوش را پایتخت قرار داد و این شهر به شهری بزرگ و آباد تبدیل شد. شهری که مزارع وسیع کشاورزی در اطراف آن و بازارهای بزرگی در داخل آن وجود داشته است.

مردم ایلام به کشاورزی، دامداری، فلزکاری، سفالگری، نجاری، مجسمه‌سازی، تجارت و... مشغول بودند.

این تصویر سر باقیمانده از یک پرچم ایلامی از جنس برنز است.

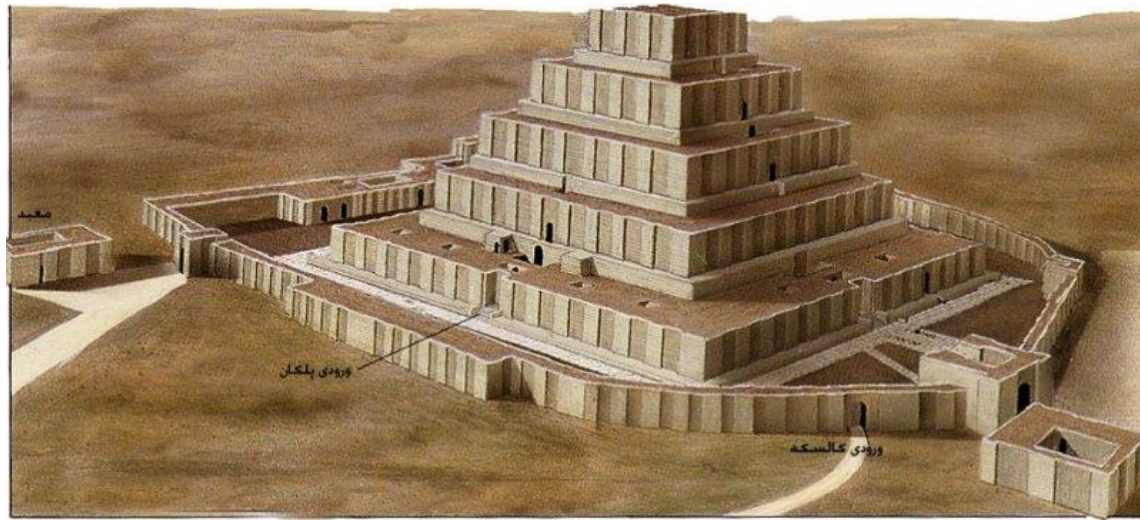

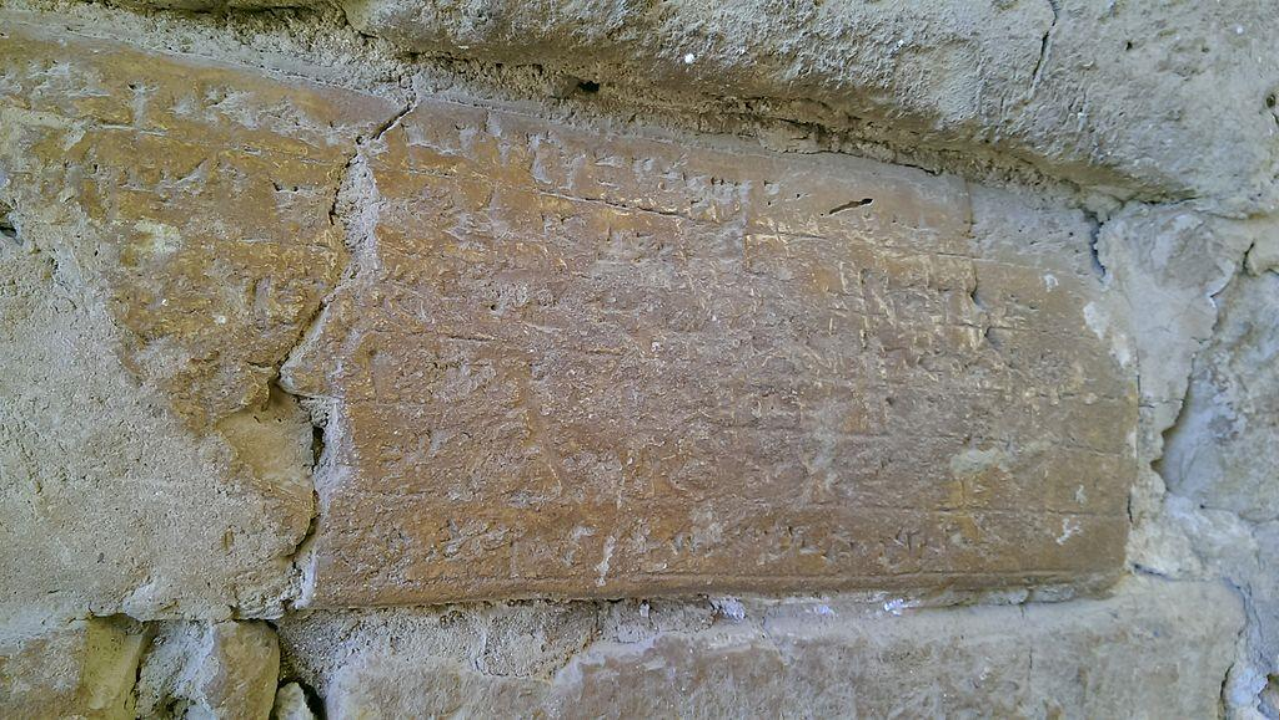

در سرزمین ایلام پرستش گاه‌های (معابد) بزرگی ساخته شده بود که مردم در آنجا خدایان ایلامی را عبادت می‌کردند. در آن دوره پرستش گاه‌ها را به صورت بناهایی عظیم در مکان‌های بلند می‌ساختند. پرستش گاه مشهور و عظیم چغازنبیل یکی از این بناهاست که امروزه می‌توان باقی مانده‌ی آن را در نزدیکی شهر شوش دید.

گردشگران در حال بازدید از معبد چغازنبیل که از دوره‌ی تمدن ایلام به جا مانده است. (استان خوزستان)

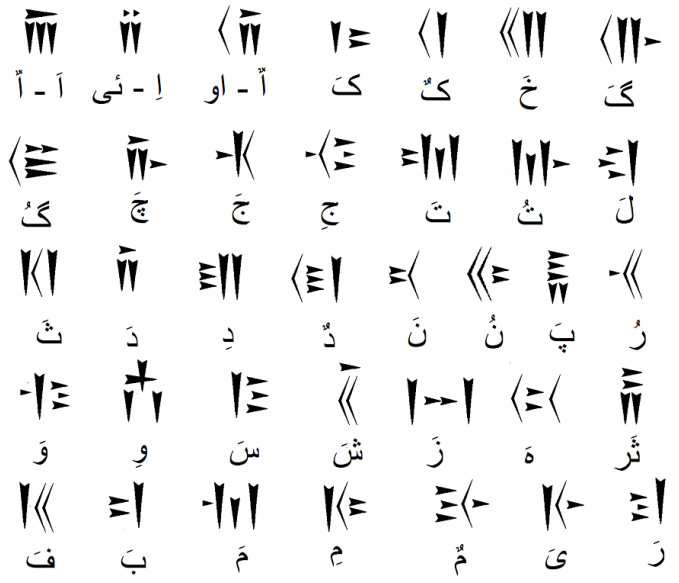

بخشی از دیوار چغازنبیل که روی آجرهای آن خط ایلامی‌ها دیده می‌شود.

از لوح‌های گلی به‌جا مانده از آن روزگار می‌توان پی برد که ایلامی‌ها از خط میخی استفاده می‌کرده‌اند. البته پیش از اختراع خط میخی، ایلامی‌ها از خط تصویری استفاده می‌کردند. در خط تصویری، برای نوشتن هر چیز شکل آن را می‌کشیدند.

○ فعالیت

- ۱- روی نقشه نام رودی را که تمدن ایلام در کنار آن به وجود آمده است، پیدا کنید. **کارون**
- ۲- تمدن ایلام در محدوده‌ی کدام استان امروزی ایران پدید آمده بود؟ **خوزستان**
- ۳- آیا تمدن ایلام ویژگی‌هایی را که در شکل صفحه‌ی ۳۷ آمده، داشته است؟ این ویژگی‌ها را بیان کنید.
۳.بله. (۱) خط (۲) حکومت و فرمانروا (۳) داد و ستد (۴) عقاید مذهبی
- (۵) قانون و مقررات (۶) آثار هنری (۷) تقسیم کار و مهارت در کارها

با شکر از همراهی شما

